

Katarzyna Banaś¹
Katedra Agrobiznesu
Uniwersytet Rolniczy
Kraków

Wykorzystanie środków pomocowych Unii Europejskiej przez producentów drobiu w Małopolsce

Intake of the European Union support funds by poultry producers in the Małopolska province

Synopsis. W pracy przedstawiono wykorzystanie środków pomocowych z UE przez producentów drobiu w Małopolsce na tle innych kierunków produkcji rolniczej. Skorzystano z danych Małopolskiego Oddziału Regionalnego ARiMR, dotyczących informacji o projektach i zrealizowanych inwestycjach w gospodarstwach małopolskich, finansowanych ze środków unijnych. W Małopolsce pozyskano środki do finansowania inwestycji w produkcji drobiarskiej (w liczbie 10 zrealizowanych umów) na kwotę 1 618,79 tys. zł, co stanowi niecałe 2% łącznej wartości zrealizowanych projektów inwestycyjnych w małopolskich gospodarstwach rolnych. W zakresie ułatwienia startu młodym rolnikom tylko 1 (50 tys. zł) na 531 realizowanych wniosków dotyczył produkcji drobiarskiej. Jego wartość stanowiła 0,2% ogólnej kwoty (26,55 mln zł) przyznanej młodym rolnikom w Małopolsce.

Słowa kluczowe: produkcja drobiarska, środki pomocowe z UE, Małopolska

Abstract. This work presents the intake of financial support from the EU by poultry producers in Małopolska region against a background of other production directions in agriculture. Data about projects financed by the EU in farms in Małopolska were taken from the Agency of Agriculture Restructuring and Modernization. Farmers in Małopolska received support for investment in poultry production (in number of 10 projects) worth 1 618.79 thousand PLN, which accounts for less than 2% of the total value of realized investment projects in agricultural farms. In the area of facilitating the start for young farmers only 1 project (worth 50 thousand PLN) out of 531 realized projects was connected with poultry production. This accounts for 0.2% of the total amount (26 550 thousand PLN) awarded to young farmers in Małopolska.

Key words: poultry production, financial aid from the EU, Poland, Małopolska

Wstęp

Po przystąpieniu Polski do struktur unijnych polscy rolnicy i przetwórcy rolni zyskali możliwość korzystania ze środków pomocowych UE, jak również sprzedaży swoich produktów na rozszerzonym rynku europejskim. Z jednej strony stworzyło to szansę na powiększenie produkcji i rozwój przedsiębiorstw rolnych i przemysłowych, a z drugiej wiązało się z dostosowaniem produkcji do standardów unijnych i koniecznością przeprowadzenia w wielu przypadkach inwestycji. Bezpośrednim wynikiem inwestowania

¹ Dr inż., rrbanas@cyf-kr.edu.pl.

była poprawa stanu technicznego, technologicznego i sanitarnego zakładów przetwórczych, a polski przemysł spożywczy jest obecnie uznawany za najnowocześniejszy w całej UE [Stan... 2007, s. 84]. Liczba zakładów z branży drobiarskiej uprawnionych do handlu na wspólnym rynku unijnym zwiększyła się sześciokrotnie.

Sektor drobiarski znalazł się okresowo w trudnej sytuacji na przełomie lat 2005-2006 z powodu ptasiej grypy. Zmalało zainteresowanie mięsem drobiowym ze strony konsumentów, co spowodowało obniżenie zarówno cen detalicznych za gotowe produkty, jak również cen żywca drobiu. Producenci dążyli do obniżania kosztów produkcji, jednak spadek dochodu rolniczego z produkcji drobiarskiej w 2006 roku wyniósł od 6 do nawet 86% w porównaniu z rokiem ubiegłym [Gumułka i in. 2009, s. 96]. Polska należy do najtańszych producentów mięsa drobiowego w Europie, a pod względem cenowym największym konkurentem Polski na rynku europejskim jest jedynie Hiszpania [Rynek rolny... 2008].

Producenci polscy prowadzą produkcję w coraz bardziej zintegrowanym systemie, stając się ogniwem dostarczającym surowca dla przemysłu [Banaś 2004, s. 153]. Jednak w dalszym ciągu słabością polskiego przemysłu żywnościowego jest niski poziom integracji poziomej i pionowej.

Polska gospodarka jest beneficjentem wejścia do Unii Europejskiej, gdyż korzyści sektora rolnego z tego tytułu wzrosły w trzecim i czwartym roku po przystąpieniu do struktur unijnych [Stan... 2007, s. 7].

Celem publikacji jest ocena wykorzystania unijnych środków finansowych przez producentów drobiu w Małopolsce, w kontekście zmian wielkości produkcji drobiu w latach 2003-2009.

Stan i aktualne tendencje rozwoju produkcji drobiarskiej w Polsce

Produkcja żywca drobiowego w latach 2003-2009 systematycznie wzrastała (tab. 1). W początkowym okresie po akcesji do struktur unijnych wzrost produkcji był najbardziej dynamiczny i wynosił 13,3% (w roku 2006 w relacji do 2005 roku). Po części tak gwałtowny wzrost produkcji drobiarskiej w Polsce był spowodowany wystąpieniem ptasiej grypy na przełomie lat 2005/2006 w kilku krajach unijnych, w których na skutek wybicia części stad podaż żywca bardzo zmalała, a w rezultacie wzrósł import drobiu z Polski.

Produkcja zaspokajała zapotrzebowanie krajowe, natomiast nadwyżki mięsa eksportowano. Wskaźnik samowystarczalności wynosił bowiem 114% w latach 2006-2007, a w 2008 roku wzrósł do poziomu 124%. Eksport jeszcze w połowie lat 90-tych wynosił średnio 20 tys. ton mięsa drobiowego rocznie, przy czym mięso gęsi i kaczek stanowiło około 90% tego eksportu. Największy udział w strukturze produkcji towarowej mają obecnie kurczęta brojlery i indyki, których udział zwiększył się z 10% w pierwszej połowie lat 90-tych do ponad 80% w latach 2004-2007 [Ewolucja rynku mięsnego... 2007]. Nadwyżki mięsa drobiowego były eksportowane, jednak opłacalność eksportu systematycznie pogarszała się począwszy od pierwszego kwartału 2008 roku na skutek umacniania się złotego.

W latach 90-tych głównymi kierunkami zbytu były Niemcy (głównie gęsiną) oraz Francja (eksport kaczek). Epidemia ptasiej grypy w 2001 roku spowodowała spadek pogłowia drobiu, co w konsekwencji skutkowało zwiększonym eksportem mięsa

drobiowego z Polski. W 2003 roku eksport mięsa drobiowego wyniósł 108 tys. ton i był dwukrotnie wyższy niż w roku poprzednim. Natomiast w latach 2004-2006 eksport mięsa drobiowego zwiększył się z 115,1 do 199,6 tys. ton, a trend ten został utrzymany także w latach następnych (wzrost z poziomu 236,8 tys. ton w 2007 roku do 257,7 tys. ton w 2008 roku).

Według IERiGŻ [Rynek drobiu... 2009] eksport wzrósł do nowych krajów Wspólnoty Europejskiej, a spośród krajów UE-12 największymi odbiorcami w 2008 roku były Czechy (25,6 tys. ton), Słowacja (11,2 tys. ton), Litwa (9,7 tys. ton), Rumunia (5 tys. ton), Łotwa (4,5 tys. ton). W 2008 roku wzrosła sprzedaż mięsa drobiowego do Holandii (z 11,4 do 16,5 tys. ton), Włoch (z 2,5 do 3,6 tys. ton), Hiszpanii (z 1,9 do 4 tys. ton) i Belgii (z 3,5 do 5,5 tys. ton), natomiast zmniejszył się eksport do Niemiec (z 72,6 tys. ton do 70,2 tys. ton) i Wielkiej Brytanii (z 34,5 tys. ton do 24,1 tys. ton).

Tabela. 1. Produkcja oraz obrót międzynarodowy mięsa, podrobów i przetworów drobiowych w latach 2003-2009, tys. ton

Table 1. Production and international trade in poultry meat, giblets and poultry products in 2003-2009, thousand ton

Produkcja i handel zagraniczny Production and trade flows	Rok						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ¹	2009 ²
Produkcja żywca Production, live weight	1 134	1 228	1 308	1 482	1 593	1 664	1 715
Eksport ogółem Exports in total	108,0	128,4	185,1	215,2	261,7	281,0	312,0
- drób żywy w ekwiwalencie mięsa - poultry live weight in meat equivalent	1,3	0,8	1,2	1,8	2,1	4,1	2,0
- mięso i podroby - meat and giblets	99,6	115,1	174,1	199,6	236,8	257,7	290,0
- przetwory - meat products	7,1	12,5	9,8	13,8	22,8	19,2	20,0
Import ogółem Imports in total	23,7	86,7	75,7	88,8	96,9	69,0	77,0
- drób żywy w ekwiwalencie mięsa - poultry live weight in meat equivalent	1,2	1,4	6,2	17,4	34,8	29,2	28,0
- mięso i podroby - meat and giblets	20,3	84,6	69,1	69,1	57,8	35,3	45,0
- przetwory - meat products	2,2	0,7	0,4	2,3	4,3	4,5	4,0
Saldo obrotów ogółem Turnover balance in total	84,3	41,7	109,4	126,4	164,8	212,0	235,0

¹dane wstępne; ²prognoza IERiGŻ PIB

Źródło: IERiGŻ.

Wartościowo udział UE-25 w uzyskiwanych wpływach z eksportu zwiększył się z 88% do 93%. Struktura geograficzna eksportu w 2008 roku przedstawiała się następująco:

nadal największy udział posiadały Niemcy (42,8%), a także Wielka Brytania (11,2%), Czechy (8,4%) i Francja (6,5%). Znaczącym odbiorcą mięsa drobiowego są kraje WNP, do których wyeksportowano 17,5 tys. ton w 2008 roku (o 9% więcej niż w roku poprzednim), w tym głównie Ukraina. Eksport odbywa się także do takich krajów, jak Wietnam, Hong Kong i Kongo.

W latach 1999-2003 następował spadek importu produktów drobiowych średnio do 20,3 tys. ton w 2003 roku. Zniesienie cel w handlu z Unią Europejską (UE-25), umożliwiło zakupy w tych krajach tanich produktów drobiowych, wykorzystywanych w przetwórstwie. Na przestrzeni lat 2004-2007 import wzrastał z poziomu 86,7 (2004 r.) do 96,9 tys. ton (2007 r.). Jednakże przywóz mięsa i podrobów drobiowych zmniejszył się z 57,8 tys. ton w 2007 roku do 35,3 tys. ton w 2008 roku. Import ogółem obniżył się do wysokości 69,0 tys. ton w 2008 roku, czyli o 28,8% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Głównie kierunki importu w 2008 roku to Niemcy (23,7% udziału), Wielka Brytania (18,5%), Holandia (13,7%), Włochy (9,5%), Słowacja (8,0%), Węgry (5,2%). Stany Zjednoczone utraciły pozycję największego eksportera drobiu do Polski (w 1994 roku udział przywozów drobiu z USA wynosił 60%).

Wykorzystanie środków pomocowych przez producentów drobiu na tle wykorzystania w innych kierunkach produkcji rolniczej

Rolnicy ubiegający się o pomoc finansową ze środków UE musieli spełniać określone warunki, a ich gospodarstwa musiały posiadać odpowiednią wielkość ekonomiczną i spełniać standardy w zakresie higieny produkcji, dobrostanu zwierząt i ochrony środowiska. W zakresie inwestycji w gospodarstwach rolnych w Małopolsce złożono 1 241 wniosków, a zrealizowano 1 181 projektów (tab. 2).

Najwięcej projektów zrealizowano w gospodarstwach, w których głównym kierunkiem produkcji było ogrodnictwo (372 umowy), produkcja sadownicza (179) i uprawa zbóż (132) w dziale produkcja roślinna, a w dziale produkcja zwierzęca trzoda chlewna (185), hodowla bydła mlecznego (118). Pozyskano także środki do finansowania realizacji inwestycji w produkcji bydło mięsne (15 umów) oraz w produkcji drobiarskiej (w liczbie 10 zrealizowanych umów). W strukturze realizowanych projektów produkcja drobiarska ma więc niewielki udział: poniżej 1% według liczby projektów oraz niecałe 2% według wartości projektów.

Podjęmowano inwestycje, które prowadziły do poprawy organizacji produkcji rolnej, wzrostu dochodowości i konkurencyjności gospodarstw, ale też miały na celu poprawę bezpieczeństwa żywności, warunków utrzymania zwierząt, stanu środowiska i bezpieczeństwa pracy. Jak wynika z danych Małopolskiego Oddziału Regionalnego ARiMR, w zdecydowanej większości przedmiotem inwestycji rolniczych był zakup nowoczesnych maszyn i urządzeń do produkcji rolniczej, przechowalnictwa, magazynowania i przygotowania produktów rolnych do sprzedaży. Przeprowadzano także budowę budynków inwentarskich i gospodarczych oraz ich modernizację.

Rolnicy małopolscy korzystali także z działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom” (działanie 1.2) (tab. 3). Zainteresowanie tym programem było duże, przekraczające możliwości finansowe Oddziału. Podobnie jak w przypadku działania związanego z inwestycjami w gospodarstwach rolnych, najwięcej wniosków dotyczyło gospodarstw, w których głównym kierunkiem produkcji było ogrodnictwo (187) i trzoda

chlewna (133). W pozostałych dominowała uprawa zbóż (49), hodowla bydła mlecznego (33) i produkcja sadownicza (29). W tym programie pomocowym udział producentów drobiu był niewielki: na 531 realizowanych wniosków na łączną kwotę ponad 26,55 mln zł zrealizowano tylko jeden dotyczący drobiu na kwotę 50 tys. zł.

Tabela 2. Struktura zbiorowości projektów w działaniu 1.1 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” według głównego kierunku produkcji w gospodarstwach

Table 2. Structure of the group of projects approved for measure 1.1 ‘Investment in agricultural farms’ according to main direction of production in farm

Produkcja główna Main production	Liczba pierwotnych projektów Number of original projects	Wartość pierwotnych projektów, zł Worth of original projects, PLN	Projekty zrealizowane, stan na dzień Completed projects, state as on 30.09.2008	Wartość zrealizowanych projektów, zł Worth of completed projects, PLN
Uprawy zbóż Corn growing	144	15 712 596,0	132	14 750 729,8
Ogrodnictwo Horticulture	377	26 373 359,0	372	25 118 529,5
Produkcja sadownicza Fruit production	188	11 903 998,0	179	10 706 681,8
Pozostałe (w tym produkcja mieszana) Others (including mixed production)	134	10 161 416,0	127	8 578 188,3
Bydło mleczne Dairy cattle	122	9 833 879,5	118	8 916 811,6
Bydło mięsne Beef cattle	19	2 075 205,5	15	1 505 356,5
Trzoda chlewna Pigs	195	15 187 522,0	185	13 851 944,5
Drób Poultry	15	1 984 815,5	10	1 618 790,8
Inna produkcja zwierzęca Other animal productions	32	3 334 219,9	28	3 105 364,1
Pozostałe (nie sklasyfikowane) Others (not classified)	15	1 120 536,00	15	896 617,10
Suma Total	1 241	97 687 547,00	1 181	89 049 013,99

Źródło: dane Małopolskiego Oddziału Regionalnego ARiMR 2008 r.

Bardziej aktywni w pozyskiwaniu środków unijnych byli rolnicy prowadzący gospodarstwa o wielkości ekonomicznej powyżej 4 ESU, gdyż złożyli oni 302 wnioski (56,9%). W tej grupie najwięcej projektów zrealizowali ogrodnicy (132) i producenci trzody chlewnej (82), brak było natomiast umów realizowanych przez producentów drobiu.

W gospodarstwach do 4 ESU podpisano 229 umów o przyznaniu środków finansowych, co stanowiło 43,1% wszystkich umów. W tej grupie również przodowali ogrodnicy i producenci trzody chlewnej, a tylko 1 umowa zastała podpisana z producentem drobiu.

Tabela 3. Struktura projektów według głównego kierunku produkcji w gospodarstwie beneficjenta w działaniu 1.2 „Ułatwienie startu młodym rolnikom”

Table 3. Structure of the group of approved projects for measure 1.2. 'Facilitating of start for young farmers' according to main direction of production in beneficiary farm

Produkcja główna Main production	Liczba zrealizowanych projektów Number of completed projects	Wartość zrealizowanych projektów, zł Worth of completed projects, PLN
Uprawy zbóż Corn growing	49	2 450 000,0
Ogrodnictwo Horticulture	187	9 350 000,0
Produkcja sadownicza Fruit production	29	1 450 000,0
Pozostałe (w tym produkcja mieszana) Other (including mixed production)	67	3 350 000,0
Bydło mleczne Dairy cattle	33	1 650 000,0
Bydło mięsne Beef cattle	11	550 000,0
Trzoda chlewna Pigs	133	6 650 000,0
Drób Poultry	1	50 000,0
Inna produkcja zwierzęca Other animal productions	7	350 000,0
Pozostałe (nie sklasyfikowane) Others (not classified)	14	700 000,0
Suma Total	531	26 550 000,0

Źródło: dane Małopolskiego Oddziału Regionalnego ARiMR 2008 r.

Reasumując, rolnicy i przedsiębiorcy rolni korzystający z finansowej pomocy unijnej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rolnictwo w pełni wykorzystali środki przeznaczone dla województwa małopolskiego na lata 2004-2006. W województwie zrealizowano inwestycje na rozwój gospodarstw rolnych, małych firm i przedsiębiorstw przetwarzających produkty rolne na kwotę ponad 211 mln zł. Udział producentów drobiu korzystających z pomocy finansowej UE był niewielki i dotyczył działań „Inwestycje w

gospodarstwach rolnych” (10 realizowanych wniosków) oraz „Ułatwienie startu młodym rolnikom” (1 realizowany wniosek).

Podsumowanie

Niewątpliwie pozytywnym aspektem przystąpienia Polski do struktur unijnych była i w dalszym ciągu jest możliwość skorzystania przez producentów rolnych ze środków unijnych, które są przeznaczone na rozwój rolnictwa i polskiej wsi.

Producenci drobiu w Małopolsce korzystali ze wsparcia finansowego w ramach programów Unii Europejskiej. W zakresie inwestycji w gospodarstwach rolnych w Małopolsce pozyskano środki na finansowanie inwestycji w produkcji drobiarskiej (w liczbie 10 zrealizowanych umów) na kwotę 1 618,79 tys. zł. Na tle innych kierunków produkcji rolniczej udział środków pomocowych przyznanych na inwestycje w produkcji drobiarskiej w Małopolsce był stosunkowo niewielki i stanowił niecałe 2% ogólnej kwoty (89 049 tys. zł) przeznaczonej na finansowanie inwestycji w gospodarstwach rolnych Małopolski. Jeszcze mniejszy był udział producentów drobiu w działaniu „Ułatwienie startu młodym rolnikom”. W tym działaniu na 531 realizowanych wniosków (o łącznej wartości 26 550 tys. zł) tylko 1 (o wartości 50 tys. zł) przyznany został producentowi drobiu.

Literatura

- Banaś K. [2004]: Międzynarodowy obrót handlowy i aktualne tendencje rozwoju produkcji drobiarskiej w Polsce i Unii Europejskiej. *Problemy rolnictwa światowego* t. XII, ss. 147-155.
- Ewolucja rynku mięsnego i jej wpływ na proces transmisji cen. Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. [2007]. IERiGŻ PIB Warszawa.
- Gumułka M., Banaś K., Rosół M. [2009]: Dependence between productivity and profitability of broiler chickens production to appearance of avian influenza in wild birds in Poland. *Ann. Anim. Sci.* t. 9, nr 1, ss. 89-97.
- Małopolska wieś. Pierwsze lata członkostwa w Unii Europejskiej. Efekty działań wdrażanych przez ARiMR. [2008]. ARiMR, Kraków.
- Rynek drobiu i jaj. Stan i perspektywy. [2009, maj]. IERiGŻ, ARR, MRiRW, Warszawa.
- Rynek rolny. Analizy, tendencje, oceny. [2008]. IERiGŻ Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa, ss. 55-60.
- Stan polskiej gospodarki żywnościowej po przystąpieniu do unii Europejskiej. [2007]. Raport 4 (69). R. Urban (red.). IERiGŻ PIB, Warszawa, ss. 7 i 84.